

Ragnar Jónasson

De duisternis

Vertaald uit het IJslands door Willemien Werkman

A.W. Bruna Uitgevers

1

‘Hoe hebt u mij gevonden?’ vroeg de vrouw die tegenover hoofdinspecteur van politie Hulda Hermannsdóttir zat. Haar stem trilde en op haar gezicht was angst te zien.

Hulda was wel wat gewend en het was helemaal niet ongebruikelijk dat haar gesprekspartner zenuwachtig was, zeker als die iets te verbergen had. Het was natuurlijk nogal intimiderend om tegenover de politie vragen te moeten beantwoorden, of het nu om een officiële verklaring op het politiebureau ging of om een informeel gesprek, zoals nu. Ze zaten in de kleine kantine bij de personeelskeuken van het verpleeghuis in Reykjavík, waar de vrouw werkte. Ze was rond de veertig, had kortgeknipt haar en oogde vermoeid. Hulda’s onverwachte bezoek leek haar nogal van streek te hebben gemaakt. Hoewel die reactie een heel normale verklaring kon hebben, dacht de hoofdinspecteur toch zeker te weten dat deze vrouw iets te verbergen had. Hulda had met zoveel mensen gesproken in de loop der tijd dat ze het snel doorhad als ze haar probeerden zand in de ogen te strooien. Sommigen zouden het intuïtie noemen, maar Hulda hield niet van dat woord.

‘Hoe ik u gevonden heb...?’ herhaalde Hulda zacht. ‘Wilt u niet worden gevonden?’ stelde ze toen als tegenvraag, om het gesprek op gang te brengen, hoewel ze wist dat ze de woorden van de vrouw verdraaide.

‘Wat? Jawel, jawel...’

Er hing een zweem van koffie in de lucht, niet echt een koffiegeur, dat was te sterk uitgedrukt, en er moest veel gebeuren om deze kleine ruimte gezellig te kunnen noemen.

De vrouw had haar ene hand op tafel gelegd. Toen ze hem weer optilde, bleven er zweetdruppeltjes achter op het tafelblad. Onder normale omstandigheden zou Hulda daar blij om zijn geweest – omdat ze misschien de schuldige had gevonden – maar deze keer bleef het gevoel van tevredenheid uit.

‘Ik moet het met u hebben over een gebeurtenis die de afgelopen week heeft plaatsgevonden,’ zei Hulda na een korte stilte. Ze praatte snel, maar vriendelijk, met heldere stem. Als ze aan het werk was had ze zich een positieve manier van doen eigen gemaakt, ook als de taak die ze te doen had moeilijk was, zoals nu. ’s Avonds, als ze alleen thuis was, was ze soms een heel ander persoon, als haar energievoorraad was uitgeput en vermoeidheid en somberheid de overhand hadden genomen.

De vrouw knikte en het was zo duidelijk als wat dat ze wist welke vraag zou volgen.

‘Waar was u op vrijdagochtend?’

Het antwoord kwam direct. ‘Op mijn werk, herinner ik me.’

Eigenlijk was Hulda blij toen ze merkte dat haar gesprekspartner van plan was om zo goed als ze kon voor haar vrijheid te vechten.

‘Weet u dat zeker?’ vroeg ze en ze lette goed op haar reactie.

Ze leunde achterover in haar stoel, met haar armen over elkaar geslagen, zoals meestal als ze mensen verhoorde. Ze wist dat sommige mensen dat zagen als een teken van verdediging, dat ze niet genoeg van zichzelf blootgaf. Verdediging? Nooit. Onder zulke omstandigheden wilde ze gewoon liever haar handen onder controle hebben. Ze moest zich concentreren. Niet te veel van zichzelf laten zien. Ze voelde geen enkele behoefte om meer van zichzelf bloot te geven dan ze nu deed. Het werk eiste zijn tol en niet zo’n beetje ook. Ze wist dat ze het in alle eerlijkheid en deugdzaamheid deed, soms bijna obsessief. Ze wilde een goede indruk maken.

‘Weet u dat zeker?’ vroeg ze nog eens. ‘Het valt gemakkelijk na te trekken. Het is niet goed om op een leugen te worden betrap.’

De vrouw zweeg, maar ze voelde zich duidelijk niet op haar gemak.

‘Er werd iemand aangereden,’ zei Hulda op kalme toon.

‘O?’

‘Ja, u moet erover gelezen hebben in de krant, of het op het nieuws gezien hebben.’

‘Ja, misschien.’ Na een korte stilte voegde de vrouw eraan toe: ‘Hoe gaat het met hem?’

‘Hij overleeft het, als u daar benieuwd naar bent.’

‘Nee, nee, dat niet direct... Ik...’

‘Maar hij zal nooit helemaal... Hij is nog altijd bewusteloos. Bent u bekend met de zaak?’

‘Ik heb... Ik heb er natuurlijk over gelezen...’ antwoordde de vrouw.

‘Het stond niet in de kranten, maar het gaat om een veroordeelde kinderverkrachter.’

De vrouw toonde geen reactie, dus Hulda ging verder.

‘U wist dat waarschijnlijk toen u hem aanreed.’

Nog altijd geen reactie.

‘Jaren geleden veroordeeld, heeft zijn straf uitgezeten...’

De vrouw viel Hulda in de rede: ‘Waarom denkt u dat ik er mee te maken heb?’

‘Zoals ik u al eerder probeerde te vertellen, heeft hij zijn straf uitgezeten. Maar hij was zeker niet gestopt, dat bleek uit het onderzoek. Veel wijst erop dat hij moedwillig is aangereden, dus we zijn naar zijn huis gegaan om de omstandigheden te begrijpen. En daar vonden we al die foto’s...’

‘Foto’s?’ De vrouw was nu echt geschrokken. ‘Foto’s van wie?’ vroeg ze. Ze hield haar adem in.

‘Kinderen,’ zei Hulda.

Het was duidelijk dat de vrouw wilde doorvragen, maar ze hield zich in.

‘Onder anderen van uw zoon,’ voegde Hulda eraan toe, als antwoord op een vraag die niet was gesteld.

Nu kon ze haar tranen niet meer bedwingen. ‘Foto’s... van

mijn zoon...’ Haar stem brak en ze stamelde tussen het snikken door.

‘Waarom hebt u geen aangifte gedaan?’ vroeg Hulda, maar ze probeerde het niet te beschuldigend te laten klinken.

‘Wat? Dat weet ik niet. Natuurlijk had ik dat moeten doen, begrijpt u... maar ik dacht alleen maar aan hem, mijn jongen – ik wilde het hem niet aandoen. Hij zou erover hebben moeten praten... moeten getuigen. Misschien was het verkeerd...’

‘Om die man aan te rijden, inderdaad.’

Een kleine aarzeling en toen zei ze: ‘Ja... ja... maar...’

Nu wachtte Hulda. Ze wilde haar gesprekspartner de tijd geven om te bekennen. Toch voelde ze geen enkele genoegdoening omdat de zaak was opgelost – ze was er helemaal niet van overtuigd dat de vrouw tegenover haar de echte schuldige was in deze zaak. Ook al had ze het gedaan. Misschien was ze eerder een slachtoffer. En toch...

De vrouw snikte luid. ‘Ik... Ik volgde...’ Ze leek niet verder te kunnen gaan.

‘Volgde u hem? U woont in dezelfde buurt als hij, is het niet?’

‘Ja,’ fluisterde ze door haar tranen heen. ‘Ik hield dat beest in de gaten. Wilde niet dat hij ermee doorging.’ De woede leek haar wat extra kracht te geven. ‘Soms werd ik ’s nachts wakker uit een nachtmerrie – dan zag ik voor me dat hij een ander slachtoffer had gekozen. En... dat was mijn schuld, omdat ik geen aangifte had gedaan. Begrijpt u?’ Ze hilde nog steeds.

Hulda knikte instemmend, en ze meende het.

‘Toen zag ik hem daar, vlak bij de school, ik had mijn zoon er net heen gebracht. Ik zette de auto neer en keek naar hem – hij was aan het praten met een paar jongens, met die... die walgelijke glimlach op zijn gezicht. Hij hing daar een poosje op het schoolplein rond. Ik werd zo boos. Hij was duidelijk niet gestopt. Zulke mensen stoppen nooit.’ Ze veegde de tranen van haar wangen, maar ze bleven komen.

‘Precies.’

‘En toen kwam de gelegenheid, eigenlijk vanuit het niets. Ik

volgde hem bij de school vandaan. Hij stak de straat over, er was niemand te zien, behalve hij, niemand die mij had gezien – en toen trok ik op. Ik weet niet wat ik dacht, begrijpt u, eigenlijk dacht ik helemaal niets.’ Ze huilde hard en verborg haar gezicht in haar handen. Toen ging ze verder, bevend: ‘Ik wilde hem niet doden, dat denk ik tenminste niet. Ik was alleen bang en boos. Wat gebeurt er nu? Ik kan niet... Ik kan niet naar de gevangenis. We zijn maar met z’n tweeën. De vader van mijn jongen is een ellendeling, hij wil hem niet in huis nemen.’

Hulda stond op en legde haar hand voorzichtig op haar schouder, maar ze zei niets.

2

De jonge moeder stond bij de glazen ruit te wachten. Zoals gewoonlijk had ze zich netjes aangekleed voor dit bezoek. Haar beste jas was versleten geraakt, maar omdat er niet veel geld was moest ze het er maar mee doen. Ze lieten haar altijd wachten, alsof ze werd gestraft, alsof ze haar eraan wilden herinneren dat ze fouten had gemaakt, alsof ze haar tijd gaven om na te denken over haar daden. Het regende buiten en haar jas was nat, wat het allemaal niet veel beter maakte.

Er verstreken een paar minuten in stilte die een eeuwigheid leken te duren, maar toen verscheen de verzorger met het kleine meisje. Het hart van de moeder maakte een sprongetje, net als altijd als ze haar dochter aan de andere kant van de glazen ruit zag. Somberheid en hopeloosheid namen bezit van haar, maar ze probeerde dat alles te verbergen, zo goed als ze maar kon, hoewel dat moeilijk was. De kleine was weliswaar nog maar zes maanden oud, op de dag af, en ze zou zich ongetwijfeld later niets meer herinneren, maar iets gaf de moeder het gevoel dat het belangrijk was om te proberen positieve herinneringen te maken. Dat het kleine meisje de bezoeken van haar moeder leuk vond.

Het meisje keek echter helemaal niet zo blij uit haar ogen. En wat nog erger was, ze toonde vrijwel geen reactie op de vrouw aan de andere kant van het glas. Het leek alsof ze naar iemand keek die ze helemaal niet kende, een gekke vrouw in een natte jas die ze nog nooit van haar leven had gezien. En toch had ze nog niet zo lang geleden in de armen van haar moeder gelegen op de afdeling Verloskunde.

Tweemaal per week mocht ze op bezoek komen, maar dat was niet genoeg. Elke keer voelde ze hoe de afstand tussen hen groter werd. Hoe het meisje geleidelijk aan de band met haar moeder kwijtraakte; slechts tweemaal per week, met een glazen ruit tussen hen in.

De moeder probeerde iets tegen haar dochter te zeggen, door de ruit heen te praten. Ze wist dat het geluid erdoorheen kwam, maar realiseerde zich ook dat woorden alleen weinig invloed hadden. Het kleine meisje kon wat er gezegd werd helemaal niet begrijpen, het enige wat zij nodig had waren de warme armen van haar moeder.

Ze probeerde haar tranen tegen te houden. Daar was veel inspanning voor nodig. En dus lachte ze naar haar meisje, zei haar zacht hoeveel ze van haar hield. Goed eten, hoor, zei ze. Lief zijn voor de verzorgers. En de hele tijd verlangde ze er nog het meest naar om het glas te breken en het meisje naar zich toe te trekken, haar stevig tegen zich aan te drukken en haar nooit meer los te laten. Nooit meer.

Voor ze er erg in had stond ze dicht tegen het glas aan. Toen klopte ze zachtjes. Het meisje toonde nu iets meer reactie, ze lachte zelfs een beetje. Dat lachje brak het hart van de moeder en nu biggelden de eerste tranen over haar wangen. Toen klopte ze iets harder, waarop het kind schrok en ook begon te huilen.

Zonder na te denken reageerde ze door harder en harder op het glas te bonken. En te roepen: geef haar aan mij, ik wil mijn dochter!

De verzorger aan de andere kant van de ruit reageerde snel, ze stond op en liep weg met het kind. De moeder van het kleine meisje bleef kloppen en roepen.

Plotseling legde iemand stevig een hand op haar schouder. Ze stopte met bonken en keek om. Daar stond een oudere vrouw. Ze hadden elkaar eerder ontmoet.

U weet heel goed dat dat zo niet gaat, zei ze met zachte stem. We kunnen u niet ontvangen voor een bezoek als u zoveel lawaai maakt. Het meisje wordt bang, voegde ze eraan toe.

De woorden echoden in het hoofd van de moeder, ze had ze eerder gehoord. Dat het voor het kind het beste was dat ze geen te nauwe band met haar moeder opbouwde, omdat anders de tijd tussen de bezoeken moeilijker zou worden. Ze moest begrijpen dat het in het belang van het kind was dat het zo was afgesproken.

Ze begreep het helemaal niet, maar deed alsof dat wel zo was. Ze wilde niet het gevaar lopen dat het haar werd verboden om nog langer op bezoek te komen.

Toen ze weer de regen in liep besloot ze dat als ze weer met haar dochter zou worden herenigd, ze het kleine meisje nooit zou vertellen over deze periode, over de glazen ruit en hoe ze gescheiden waren. Nu hoopte ze dat de kleine zich er later niets van kon herinneren.